

Personalens erfarenheter av att använda terapikatt inom demensvården – ur ett välbefinnande perspektiv

Ida Lönnkvist

Maja Muukkonen

Examensarbete

Ergoterapi

2016

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	Ida: 5426, Maja: 5425
Författare:	Ida Lönnkvist & Maja Muukkonen
Arbetets namn:	Personalens erfarenheter av att använda terapikatt inom demensvården – ur ett välbefinnande perspektiv
Handledare (Arcada):	Heidi Peri
Uppdragsgivare:	Sibbo kommun
<p>Sammandrag:</p> <p>Antalet äldre ökar hela tiden i vårt samhälle och demens blir allt vanligare, samtidigt som det inte finns något botemedel för sjukdomen. Därför är behovet av alternativa behandlingsformer stort och ett centralt område inom demensvården är att främja välbefinnande. Syftet med vårt examensarbete är att undersöka personalens erfarenheter av att använda terapikatt som ett sätt att påverka välbefinnande bland äldre på demensboende, samt undersöka när de används i vardagen. Välbefinnande sett ur fysiskt, psykiskt och socialt perspektiv används som teoretisk referensram i vårt arbete. En kvalitativ enkätundersökning används som metod för att få svar på personalens erfarenheter av att använda terapikatten. Forskningsfrågorna är ”Hur upplever personalen att de äldres sociala, fysiska och psykiska välbefinnande påverkas av att använda terapikatt?” och ” När används terapikatten i vardagen?” Datainsamlingen genomfördes under våren 2016 i samarbete med Mälardalens Högskola i Sverige och resulterade i 24 svar. Materialet har analyserats kvalitativt med hjälp av verktyget Google Formulär. Resultatet beskriver att terapikatten kan påverka välbefinnandet hos en del klienter enligt personalen. Det framkommer att terapikatten används främst individuellt och i avslappningssyfte. Resultatet visar också att klienternas kommunikation och humör kan förbättras genom att använda terapikatten. När och hur ofta terapikatten används i vardagen är varierande. Resultatet från examensarbetet kan ge kunskap om terapikattens användning som en alternativ behandlingsmetod inom demensvården i Finland och ge information till projektet ”Äldres röst – att vara subjekt i sin egen vardag” i Sibbo kommun.</p>	
Nyckelord:	Terapikatt, terapidjur, demens, välbefinnande, upplevelse, personal, Äldres röst, Mälardalens Högskola
Sidantal:	44
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy
Identification number:	Ida: 5426, Maja: 5425
Author:	Ida Lönnkvist & Maja Muukkonen
Title:	The professionals' experiences about the use of the therapeutic cat within dementia care – from a well-being perspective
Supervisor (Arcada):	Heidi Peri
Commissioned by:	Sibbo municipality
Abstract:	
<p>Both the number of elderly people and elderly with dementia are rising in our society, and currently there is no treatment for dementia. Therefore it is a huge need of alternative methods of treatment and the main thing within dementia care is to promote well-being. The aim of this thesis degree study is to examine the professionals' experiences about the use of therapeutic cat as a way to affect well-being among elderly in residential care, and when they can be used in the daily life. Well-being from a physically, mentally and socially perspective is used as the theoretical framework in our thesis. A qualitative questionnaire survey is used to get answers about the professionals' experiences of the therapeutic cat and their use. The research questions were "How do the use of the therapeutic cat affect physical, mental and social wellbeing according to the professionals' experiences?" and "When is the therapeutic cat used in the daily life?" The data collection was completed during spring 2016 in collaboration with Mälardalens Högskola in Sweden. The total collection lead to 24 answers. The material has been analyzed qualitatively via the tool Google Forms. The result describes that the therapeutic cat can affect well-being among some clients according to the professionals. Further they say that the therapeutic cat is used mostly individually with the purpose to create relaxation. The results also show that the use of therapeutic cat can increase communication and mood among the clients. When and how often the therapeutic cat is used in the daily life in the residential care vary. The results from this thesis degree can offer new knowledge about how to use the therapeutic cat as an alternative method within dementia care in Finland and give information to the project "Äldres röst – att vara subject i sin egen vardag" in Sibbo municipality.</p>	
Keywords:	Therapeutic cat, therapeutic animals, dementia, wellbeing, experience, professionals, Äldres röst, Mälardalens Högskola
Number of pages:	44
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

INLEDNING	7
1 BAKGRUND	8
1.1 Demens	8
1.2 Vardag på boende	9
1.3 Terapidjur	10
1.3.1 <i>Terapisälen Paro</i>	11
1.3.2 <i>Terapikatterna NeCoRo och JustoCat</i>	12
1.3.3 <i>Etik</i>	13
2 TEORETISKT REFERENS RAM	13
2.1 Välbefinnande.....	13
3 TIDIGARE FORSKNING	16
3.1 Tidigare forskning om robotdjur.....	16
3.2 Problemprecisering.....	18
4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	19
4.1 Frågeställningar.....	19
5 METOD	20
5.1 Urval och datainsamling	20
5.2 Analys.....	21
5.3 Etiska aspekter	22
6 RESULTAT	23
6.1 Socialt välbefinnande	23
6.1.1 <i>Gruppaktiviteter</i>	23
6.1.2 <i>Sociala kontakter</i>	24
6.2 Fysiskt välbefinnande.....	25
6.2.1 <i>Fysiska effekter vid användning av terapikatt</i>	26
6.2.2 <i>Äldres fysiska aktivitetsnivå</i>	26
6.3 Psykiskt välbefinnande	28
6.3.1 <i>Humör och beteende</i>	28
6.3.2 <i>Uttrycka känslor</i>	29
6.4 Användningen av terapikatt.....	30
7 DISKUSSION	32

7.1	Resultatdiskussion.....	32
7.2	Metoddiskussion.....	34
7.3	Sammanfattning och fortsatt forskning.....	36
	KÄLLOR.....	38
	BILAGOR.....	41
	<i>Bilaga 1. Informationsbrev.....</i>	<i>41</i>
	<i>Bilaga 2. Påminnelsebrev.....</i>	<i>42</i>
	<i>Bilaga 3. (1/2) Enkät.....</i>	<i>43</i>

Figurer

Figur 1. Robotsälen Paro	12
Figur 2. Robotkatten JustoCat	12
Figur 3. Svarsfördelning för fråga 1.	24
Figur 4. Svarsfördelning för fråga 3.	24
Figur 5. Svarsfördelning för fråga 4.	25
Figur 6. Svarsfördelning för fråga 6.	25
Figur 7. Svarsfördelning för fråga 10.	26
Figur 8. Svarsfördelning för fråga 13.	27
Figur 9. Svarsfördelning för fråga 14.	27
Figur 10. Svarsfördelning för fråga 16.	28
Figur 11. Svarsfördelning för fråga 17.	29
Figur 12. Svarsfördelning för fråga 18.	29
Figur 13. Svarsfördelning för fråga 23.	30

INLEDNING

Detta examensarbete handlar om terapikatten som alternativ behandling inom demensvården och hur terapikatten kan påverka välbefinnandet. I den tidigare forskningen tar vi upp terapisälen Paro, terapikatten NeCoRo och terapikatten JustoCat. Vårt arbete handlar huvudsakligen om terapikatten JustoCat. Terapidjuren är till för att framkalla glädje, minnen och avslappning främst hos äldre personer med demens.

Vi har båda vuxit upp med husdjur och har tidigare arbetserfarenhet från demensboenden. Som blivande ergoterapeuter är vi intresserade av att veta hur terapikatten påverkar de äldres välbefinnande. Vi har sett att det är svårt att engagera personer med demens i olika aktiviteter. Därför tycker vi att terapikatten är ett hjälpmedel som kan göra vardagen mer meningsfull och fungera som en aktivitet för äldre personer.

Examensarbetet görs inom projektet "Äldres röst - att vara subjekt i sin egen vardag"- ett forsknings- och utvecklingsprojekt inom äldreservice i Sibbo kommun 2014-2017. (Äldres röst 2014) Projektet ska främja de äldres välbefinnande och hälsa genom att utveckla en personcentrerad verksamhet där de äldre ska få sin röst hörd inom den utveckling och det beslutsfattande som berör dem. Projektet finns på tre nivåer: individnivå, verksamhetsnivå och organisations-/systemnivå. Vårt examensarbete är främst på individnivån, d.v.s. hur man ska kunna ge den äldre personen möjlighet att påverka den egna livssituationen, vården och omsorgen.

För att få tag på informanter till vår undersökning har vi även haft samarbete med Mälardalens Högskola och Christine Gustafsson i Sverige, som varit med och utvecklat terapikatten JustoCat. Arcada hade sedan tidigare ett samarbete med Mälardalens Högskola så det föll sig naturligt att kontakta dem för att få informanter, eftersom att det ännu finns väldigt få terapikatter i Finland. Enligt företaget Bestic Ab som säljer terapikatterna i Sverige skapar det bättre associationer att använda ordet terapikatt än "robotkatt", därför har vi använt det i en stor del av arbetet och enkäten.

Idag finns inget botemedel för sjukdomen demens (Edberg 2014 s. 346) samtidigt som antalet äldre ökar i vårt samhälle. Det betyder att det finns ett växande behov av alternativ och icke farmakologisk behandling inom demensvården. (jfr Bernabei et al. 2013 s. 768; jfr Takayanagi et al. 2014 s. 4-5) Terapidjur kan vara ett bättre alternativ än vanliga djur

med tanke på hygien, allergier och tiden det tar att ta hand om ett riktigt djur. (Bernabei et al. 2013 s. 768) Vi hoppas att flera kommuner skulle bli medvetna om och börja använda terapidjur i framtiden.

1 BAKGRUND

I examensarbetets bakgrund tar vi upp sjukdomen demens, vad ett terapidjur är och vilka typer av terapidjur som finns, samt beskriver hur vardagen på ett boende kan se ut.

1.1 Demens

År 2011 fanns det 36 miljoner personer med demens i hela världen, det beräknas finnas 115 miljoner år 2050 (WHO 2012 s. 2).

Ordet demens kommer från latin och betyder nedsatt förstånd (Nyman & Bartfai 2014 s. 307). Demens är vanligare bland kvinnor än män, andra riskfaktorer är hög ålder och ärftlighet (Edberg 2014 s. 347-348; Nyman & Bartfai 2014 s. 307-309). Det finns olika typer av demens, den mest förekommande är Alzheimers sjukdom. De två andra är Frontotemporal demens och Cerebrovaskulär demens (Nyman & Bartfai 2014, s. 326; Edberg 2014 s. 349-353). Tecken som kan tyda på demens är att personens kognitiva förmåga eller personlighet tydligt förändras, ibland både kognition och personlighet (Nyman & Bartfai 2014 s. 326). Personen som drabbas av demens blir gradvis sämre, men sjukdomsförloppet varierar från person till person. Vanliga symtom är försämringar i talförmåga, tänkande, planering, minne, socialt beteende, uppfattning, orientering, omdöme, lärandekapacitet, förvirring, svårt att hantera känslor och motivation (Edberg 2014 s. 345-346; WHO 2012 s. 7). Sömnstörningar kan förekomma i alla faser av demenssjukdomen (Skog & Grafström 2013 s. 309), t.ex. att man vaknar under natten och har svårt att somna.

Förändrad dygnsrytm och svårighet med tidsuppfattning gör att man inte vet när det är dag eller natt. Vid demens kan det också förekomma oro, aggressivitet och ilska som kan ge sig i uttryck genom att spotta, riva, klösa, slå och svära. I ett framskridet stadie förekommer även mer verbal och fysisk aggressivitet. I senare stadier av demens kan vandringensbeteende samt plockande förekomma och klienten kan ha stort rörelsebehov och t.o.m. lämna hemmet (Skog 2009 s. 208-217).

Demens kan indelas i tre olika stadier; lindriga/tidiga stadiet, medelsvåra stadiet och svåra/sena stadiet (Nyman & Bartfai 2014 s. 307; WHO 2012 s. 7). Det första stadiet pågår i ett till två år. Där blir det problem att hantera mer komplexa saker som ekonomi och svårare hushållsuppgifter, man tappar ord och tappar bort sig på bekanta ställen. Det andra stadiet pågår till fjärde eller femte året och det innebär att man tappar bort sig även hemma, glömmer namn och händelser, behöver hjälp med personlig hygien och hushålls-sysslor. Beteendeförändringar förekommer och man kan inte längre bo tryggt själv. I det tredje och sista stadiet, som pågår från femte året och framåt, uppstår svårigheter så som inkontinens, mobilisering och omedvetenhet om plats och tid, även ytterligare hjälp med personlig hygien krävs. (WHO 2012 s. 7) Även svårigheter att tala och kommunicera uppstår i sista stadiet. Språket blir osammanhängande och har upprepningar, personen har även svårt att uttrycka icke-verbala signaler, t.ex. ansiktsuttryck (Skog & Grafström 2013 s. 295; 310).

När en person inte längre klarar av de dagliga aktiviteterna i hemmet är behovet av hjälp så stort att personen måste förflyttas till ett boende (Holthe et al. 2007 s. 96). Det finns inget som botar demens, men man försöker lindra symtomen med olika läkemedel och vårdmöjligheter (Edberg 2014 s. 346; SBU 2006 s. 10-11; Nordgren & Engström 2014 s. 7).

1.2 Vardag på boende

Äldre personer med demens som bor på boende är ofta ensamma och nedstämda (Shibata & Wada 2011 s. 378). Deras dagar består till stor del av passiva aktiviteter och vila. Även om det ordnas aktiviteter för de äldre på ett boende så är de ganska få och klienterna känner sig uttråkade (jfr Clare et al. 2008 s. 717). Deltagande i aktivitet för klienterna beror på om vårdarna har möjlighet att vara med och hjälpa till (Holthe et al. 2007 s. 96-97). Det fysiska utrymmet på ett boende kan vara väldigt ostimulerande och de äldre kan ofta hamna och sitta en bit ifrån varandra. Klienterna kan vara trötta och ofta sitter de i dagsalen och vilar/sover, utan att prata med varandra (Morgan-Brown et al. 2011 s. 221). Deras delaktighet i aktiviteter sker ytterst sporadiskt. Orsaken till varför klienterna inte deltar kan bl.a. bero på de symptom som sjukdomen framkallar, d.v.s. klienterna är ofta trötta, har koncentrationssvårigheter, försämrad hörsel eller så beror det på att aktiviteten

helt enkelt inte intresserar dem (Holthe et al. 2007 s. 99). Rädslan för att misslyckas och behöva handledning och hjälp i en aktivitet är en annan orsak till varför klienterna sällan deltar. Ibland ges inte heller möjlighet för klienterna att utföra de dagliga aktiviteterna och de kanske aldrig blir tillfrågade fast de kan själva. Klienterna deltar i aktiviteter endast när personalen föreslår och engagerar dem (Holthe et al. 2007 s. 100; 102).

Fast personerna bor på boendet (som är deras hem) kan dom ofta vara passiva och ha rollen som en gäst, medan vårdpersonalen är väldigt aktiv och serviceinriktad. Att personalen respekterar klienterna och hjälper till med olika måltider, ordnar gruppaktiviteter och diskuterar kan ändå kännas som en trygghet för klienterna. Meningen med gruppaktiviteter är att upprätthålla sociala relationer, den fysiska och psykiska funktionsförmågan samt att ge en meningsfull vardag. Exempel på gruppaktiviteterna som brukar ordnas är frågesport, bakning, lätt gymnastik, sångstund, bingo och tidningsläsande. Klienterna själva anser deltagande i gruppaktiviteter som viktigt för att undvika försämring och ensamhet, vilket överensstämmer med forskning om att klienter behöver meningsfulla aktiviteter (Holthe et al. 2007 s. 98; 105) och mer än bara medicinsk behandling, det finns även ett behov av socialt och psykologiskt stöd (Calo et al. 2011 s. 22).

1.3 Terapidjur

Robotar har använts inom industrin sedan 1960 talet och främst handlar det då om robotar som har utfört uppgifter istället för människor. Nu på senare år har man börjat utveckla robotar till andra omgivningar så som sjukhus (t.ex. eldrivna rullstolar). Idag finns det flera typer av robotar som hör till olika grupper, terapidjuren är en form av robotdjur. Terapisälen Paro hör till gruppen som ska främja den mentala hälsan. Det är en typ av personlig robot som inte utför uppgifter åt oss människor utan istället ska den framkalla avslappning och glädje. Dessa robotar agerar målinriktat och som om de skulle vara levande. De tar emot stimuli från omgivningen och genom fysisk interaktion så stimuleras människans sinnen. Kommunikationen med dessa är ickeverbal. Det finns tre olika typer av terapidjur: välbekanta (husdjur), obekanta (säl) och fantasidjur. (Shibata & Wada 2011 s. 379; 381-382)

Att använda terapisälen som ett terapeutiskt redskap är mer accepterat i Europa eftersom att man är vana med Animal Assisted Therapy (AAT) (Shibata & Wada 2011 s. 385).

AAT är en metod där det sker en interaktion mellan klienten och ett tränat djur (oftast hund) samt med hjälp av en handledare. Målet kan vara att erbjuda en avslappnande aktivitet. AAT kan minska orolighet, aggressivt beteende och öka kommunikationen. Klienterna kan också bli gladare och le mer, samt att den fysiska funktionsförmågan kan förbättras (Nordgren & Engström 2012, s. 625-626; 629-630).

I Asien hanteras terapisälen mer som en funktion för sällskap än som terapimetod (Shibata & Wada 2011 s. 385). Fördelen med att använda en terapisäl istället för en katt är att få personer känner till hur en säl ska kännas och bete sig i verkliga livet. Personerna kan därför inte relatera och jämföra den med sina tidigare erfarenheter, men många accepterar sälen trots det (Shibata & Wada 2011 s. 382). På många boenden i Norden har klienterna haft husdjur i sina tidigare hem och därför kan terapikatten framkalla minnen från förr (reminiscence) och bidra till ökad glädje. Att tillbringa sin tid med och sköta om djuret (fast det bara är en robot) kan ändå bli en för stor uppgift för vissa klienter (Gustafsson et al. 2015 s. 52-53). Hjälpmedel är inte tänkta att ersätta kontakt från människor utan de ska användas för att öka självständighet och möjliggöra aktivitet (Skog 2009 s. 136).

1.3.1 Terapisälen Paro

Paro känns varm och mjuk och är bra lämpad för terapi. Den konstgjorda pälsen är smuts-tålig och antibakteriell, vilket är bra med tanke på hygien. Terapisälen har bara en av/på knapp, så allt den gör beror på interaktionen och hur bra man lärt känna den och dess funktioner (Shibata & Wada 2011 s. 382). Den har sensorer för ljus, temperatur, taktill beröring, ljud och kroppsställning. Paros beteende påverkas av dygnsrytmen (McGlynn et al. 2014 s. 1916; Shibata & Wada 2011 s. 381-382). Den kan känna igen en del ord så som sitt eget namn, samt uppfatta varifrån ljud kommer. Sälen är programmerad så att den reagera negativt om den blir slagen och positivt när man t.ex. stryker den (SMER 2015 s. 24-25). Paro kan röra på nacken (både vågrätt och lodrätt), ögonlocken och fennorna. Plötslig stimuli, samt tidigare positiv eller negativ erfarenhet inverkar på Paros beteende (McGlynn et al. 2014 s. 1916).

Att interaktionen till sälen upprätthålls i personernas vardag är viktig speciellt i längre vårdssituationer. Det är tänkt att de som är äldre eller har någon sjukdom ska kunna interagera med sälen fysiskt. Personerna får inte umgås med sälen hur mycket och när de vill,

utan den ska användas under en viss tid och med hjälp av någon professionell. Sälen är enkelt designad så att vilken yrkesgrupp som helst inom vården ska kunna använda den utan specialutbildning. (Shibata & Wada 2011 s. 381)

Figur 1. Terapisälen Paro. Robotcenter 2016.

1.3.2 Terapikatterna NeCoRo och JustoCat

Terapikatten NeCoRo hör till samma grupp robotar som Paro, d.v.s. de som ska främja den mentala hälsan. Den har en tillverkad intelligens och sensorer (taktila, hörsel, syn) som gör att den ger olika typer av respons. Den kan ha verbala kattljud så som att jama och spinna men också non-verbalt beteende så som att öppna ögonen, vifta på svansen, sitta ner och svänga på huvudet (Libin & Cohen-Mansfield 2004 s. 112). Den andra terapikatten JustoCat är vikt- och storleksmässigt lik en verklig katt. Den har i princip samma beteende som en riktig katt och den börjar jama eller spinna när man stryker den. Den kan användas både i hemmet och på olika boenden. Katten har hygienisk avtagbar päls som kan tvättas. Den behöver ingen mat och inte gå på lådan. Batteritiden är 4 dagar och den kan laddas på nätterna (JustoCat).

Figur 2. Terapikatten JustoCat. Roboticare.

1.3.3 Etik

När man använder terapidjur inom demensvården bör man tydligt informera patienterna om att djuren inte är äkta, för att undvika att patienterna känner sig lurade. Man behöver fundera på vilka konsekvenserna är av att ersätta riktiga djur med terapidjur bland äldre med lägre kognitiv nivå. Äldre personer som är friska förstår att Paro inte är ett levande djur, men de kan välja att tycka om den ändå. Har en person svårare demens är det troligt att man inte på samma sätt förstår att Paro är ett terapidjur och inte är riktig. Personerna kan börja tycka mycket om Paro och risken finns att man leker med känslorna när den inte är riktig. Personer med demens kan prata till Paro men de får aldrig tillbaka samma respons och spontana beteenden som finns hos riktiga djur. Om man har svår demens och tycker mycket om sälen så ger den ändå personen mycket glädje i livets slutskede. Paro är tänkt som ett hjälpmedel vid social interaktion, men inte som ersättning, därför ska man inte lämnas ensam med den. Sälen kan delvis ersätta medicin och andra interventioner, eftersom att den har en lugnande effekt (Calo et al. 2011 s. 21-24).

2 TEORETISKT REFERENSRAM

Vi bestämde oss för att välja välbefinnande som referensram i vårt arbete, eftersom det är en central del inom demensvården. Vi beskriver begreppets tre delar, vilka är fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande.

2.1 Välbefinnande

Välbefinnande är ett komplext koncept som bidrar med en uppfattning om livskvaliteten hos individer (Christiansen & Baum 2005 s. 528). Man har undersökt begreppet välbefinnande sedan länge inom olika områden och från olika perspektiv. Huvudsakligen har man forskat i områden som personers funktionalitet och erfarenheter, platser som framkallar glädje, meningsfullhet och självförverkligande (Wilcock & Hocking 2015 s. 454). Välbefinnandet är individuellt och det finns en nära koppling till både hälsa och glädje. Välbefinnande kan beskrivas som ett tillstånd innehållande glädje, lugn, självaktning, självförtroende, fysisk och psykisk hälsa på det sätt som personen själv uppfattar allt

detta. Aktiviteter, omgivningar och förhållanden är något som man uppfattar som sammankopplat med det egna välbefinnandet (Christiansen & Baum 2005 s. 147). Sociala aktiviteter där man samtidigt får använda både fysiska och psykiska förmågor har tydligast inverkan på välbefinnandet och begreppets tre delar (fysisk, psykisk, social) är ett sammanbundet system, som är svårt att dela på (Christiansen & Baum 2005 s. 153).

En av de tidigare definitionerna av välbefinnande beskriver Wilcock som ett koncept som utvecklats från tre individuella aspekter; fysisk, psykisk och socialt, samt från två kontexter; samhället och miljön. Det vill säga välbefinnande är en interaktiv process mellan personen och dennes omgivning (jfr Christiansen & Baum 2005 s. 575).

WHO har definierat välbefinnande på följande sätt: Välbefinnande är en övergripande term som omfattar livets alla områden, det inkluderar fysiska, psykiska och sociala aspekter, vilket utgör vad som kallas ett "bra liv". Hälsa är ett område som är en del av de områden som utgör det totala av hela människans liv (WHO 2001 s. 157).

Fysiskt välbefinnande är när personens kropp fungerar som den ska utan att man behöver ta hänsyn till den för att utföra de aktiviteter som man vill och behöver göra. Man menar också att fysiskt välbefinnande har positiv inverkan på välbefinnandet överlag (Christiansen & Baum 2005 s. 144). Fysiskt välbefinnande kan också beskrivas som en känsla eller ett mentalt stadie. Man kan uppleva glädje när man utför någon fysisk aktivitet men även känslan efteråt är positiv. Glädjen kan dock variera beroende på personliga förväntningar, humör och förmåga. För att uppnå maximal glädje/nöje behöver ens funktion och förmåga möta aktivitetsutmaningen (Wilcock & Hocking 2015 s. 16).

Psykiskt välbefinnande betyder att varje individ inser och tror på sin egen potential, kan utforska och uttrycka känslor och har en förmåga att anpassa sig och möta svårigheter i livet (jfr Wilcock & Hocking 2015 s. 19). Man är bekväm med sig själv och tillsammans med andra, samt tillfredsställd med sina relationer. Man är målmedveten, accepterar ansvar och är mån om sina egna intressen (Christiansen & Baum 2005 s. 144). Om man ska uppnå psykiskt välbefinnande behövs aktiviteter för att främja självkänslan, ge motivation och sociala kontakter, d.v.s. alla aktiviteter man gör är en central del av ett psykiskt välbefinnande (Wilcock & Hocking 2015 s. 17-19). Några centrala delar inom psykiskt välbefinnande är självacceptans, mening i livet, bemästra miljön, positiva relationer, personlig utveckling och autonomi (Dodge et al 2012 s. 225).

Socialt välbefinnande handlar om att vara tillfredsställd med sina medmänniska kontakter. Den sociala och kulturella omgivningen ska vara rättvis och bidra till att man uppmuntras och tillåts utveckla idéer som ska kunna motverka orättvisa och vara till samhällets fördel (Christiansen & Baum 2005 s. 144). Socialt värderade aktiviteter anses ha en positiv inverkan på både lycka och hälsa (Wilcock & Hocking 2015 s. 20).

Att främja välbefinnande är centralt inom demensvården (Nyman & Szymczynska 2016 s. 100; Skog & Grafström 2013 s. 312). Personer med demens kan ha svårigheter med att kommunicera, klara av de dagliga aktiviteterna och delta i meningsfulla och sociala aktiviteter, vilket har en negativ inverkan på deras välbefinnande (Holst & Edberg 2011 s. 549). Det positiva i en persons mentala hälsa, att känna sig lycklig, tillfredsställd, behövd i samhället och kunna utvecklas som person är välbefinnande. Meningsfulla aktiviteter är något som kan främja välbefinnande bland dementa t.ex genom "minnescafé", grupper (sång, läsning, stöd) och reminiscensterapi (Nyman & Szymczynska 2016 s. 100). Inom ergoterapin anser man att välbefinnande kan upprätthållas genom engagemang i aktivitet. Bland personer med nedsatt kognition kan man använda aktiviteter som stöder och innehåller sinnesförnimmelser, eftersom att känslighet för sensorisk stimuli finns kvar även vid svårare demens (Haigh & Mytton 2016 s. 121).

3 TIDIGARE FORSKNING

Vi har gjort en litteratursökning med sökorden: dementia, dementia care, residential care, alzheimers, pet therapy, robot* animals, robocat, robottherapy, animals, wellbeing. Orden har använts i olika kombinationer. Databaserna som vi har använt är Academic search elite, Cinahl, Pubmed, Sage Journals, Science Direct och Google Scholar. Vi har läst abstrakten till ett flertal artiklar och valt de som är relevanta och som finns tillgängliga i fulltext. Artiklarna är publicerade mellan åren 2005-2015, men vi har även inkluderat en studie från 2004 för att det var en av de få studier som undersökt robotkatten NeCoRo. Sökresultaten överlag visar att det har gjorts få undersökningar om robotdjur i Europa och Norden. Många artiklar nämner att det inte finns tillräckligt med forskning om robotdjur som behandling för personer med demens, utan vidare forskning behövs inom området.

3.1 Tidigare forskning om robotdjur

Den tidigare forskningen om robotdjur behandlar främst robotkatten NeCoro och robot-sålen Paro som båda har sitt ursprung i Japan. Det nyaste robotdjuret är katten JustoCat från Sverige.

Libin & Cohen-Mansfield och Gustafsson et al. har båda gjort pilotstudier som undersöker hur personer med demens förhåller sig till robotkatter och nyttan av att använda terapi med djur som inte är riktiga inom vården. I och med att den äldre befolkningen ökar finns det behov av alternativa behandlingsmetoder med målet att förbättra välbefinnande bland personer som blir drabbade av sjukdomen demens (Gustafsson et al. 2015 s. 46). Tidigare har man använt sig av traditionell djurterapi och riktiga djur som behandling bland personer med demens, vilket anses öka välbefinnandet och den sociala förmågan hos klienterna. Nackdelen med att använda sig av riktiga djur inom vården kan vara att ingen har tid att sköta om djuret och att det kan framkalla allergiska reaktioner hos vissa klienter. Djurens beteende kan också vara en fara och skada klienterna (jfr Libin & Cohen-Mansfield 2004 s. 111).

I Libin & Cohen-Mansfields (2004 s. 112) studie använde man sig av robotkatten NeCoRo och ett kattgosedjur för att jämföra om det finns någon betydlig skillnad i effekterna efter användningen av dessa. Alla nio deltagare i studien var kvinnor från ålder 83-

98 år på ett boende i Japan. I Sverige har Gustafsson et al. (2015 s. 48-49) gjort en undersökning som baserar sig på både kvantitativa case-studier bland personer på ett demensboende och kvalitativa intervjuer med personal och släktingar. I studien deltog fyra personer med demens från ålder 82-90, tre släktingar och 11 vårdare. Syftet var att utforska reaktionerna hos personer med demens vid användningen av en robotkatt, samt släktingarnas och vårdarnas syn på robotkattens nytta, funktion och effekter.

Användningen av robotkatten är enkel, den kan öka livskvaliteteten och välbefinnande, samt användas som ett verktyg för kommunikation. Resultaten visade att robotkatten väckte minnen, bidrog till en trygghet och säkerhet samt minskade känslan av ensamhet bland klienterna. Personerna upplevde också lugn, glädje och stolthet när de fick använda den. Robotkatten gjorde också klienterna mer villiga att delta i aktiviteter, d.v.s. den höjde deras aktivitetsnivå (Gustafsson et al. 2015 s. 52-54). Resultaten i Libin & Cohen-Mansfield (jfr s. 115) studie visar att klienter kan engagera sig med både robotkatten och gosedjuret. Robotkatten gav ökad glädje bland de äldre och oroliga beteenden minskade. Personer med lindrig demens och högre kognitionsnivå interagerade mer med robotkatten än med gosedjuret, en möjlig orsak till det kan vara att robotkatten verkar mer verklig. Hos personer med svår demens och lägre kognition verkade skillnaden mellan robotdjur och gosedjur inte så stor, även gosedjuret hade positiva effekter för de klienterna.

McGlynn et al. (2014 s. 1917-1918) har gjort en studie där de frågat 30 äldre friska personer i åldern 67-80 år om den upplevda nyttan och användbarheten av robotsälen Paro. Man ville jämföra deras uppfattningar före och efter interaktion med Paro samt om det var någon skillnad om man presenterade Paro som leksak, robot eller djur. Man ville ta reda på om de accepterar Paro och om de upplever att de själva eller andra kan ha nytta av den. Bland de friska äldre personerna var åsikterna om Paros användbarhet för dem själva ganska neutrala. Det var inte heller någon skillnad på vilket sätt Paro presenterades eller resultat före och efter interaktion. Hos de som tyckte att den inte var användbar så det berodde på att de inte hade något behov av den eller tyckte den var meningslös. Sälen uppfattades som enkel att använda och man kunde se fördelar med att använda den med andra. Överlag tänkte personerna att humör och livssituation påverkade användbarheten och att den kunde användas för att förbättra humör och lugna ner.

I en litteraturöversikt om bl.a. robotsälen Paro lyfter man fram nödvändiga funktioner hos terapeutiska robotar och berättar om robotterapi med äldre och personer med demens. Det framkom att de äldre inte var lika deprimerade och skrattade mer, de hade alltså ett förbättrat humör. De personer som tidigare haft ett vandringsbeteende så blev istället lugnare. Även de som hade klagat mycket blev lugnare och pratade mer med terapeuten. Stressen minskade överlag och förmågan att hantera stress blev också bättre bland äldre på boendet. Bland personalen minskade också stressen vartefter de äldre lärde sig hur Paro fungerade. Paro blev också ett samtalsämne som gjorde att de äldre pratade mer med varandra. Metoderna för hur terapidjuret används i terapi beror mycket på personalen och man behöver utveckla effektiva användningssätt för att kunna ha nytta av Paros potential (Shibata & Wada 2011 s. 383-384). Paro kan inverka på de äldres livskvalitet om den används bland de som delar ett liknande intresse för djur, samt fungera som ett hjälpmedel till att uppmuntra kommunikation. (Calo et al. 2011 s. 23)

3.2 Problemprecisering

Alla de tidigare studierna är relativt små och det är därför svårt att generalisera resultaten. När man jämför studierna så visar de ändå alla på liknande resultat vad gäller de positiva effekterna av både robotsälen Paro och robotkatterna JustoCat och NeCoRo. Båda typerna av robotdjur har liknande funktioner och är enkla att använda. I studierna beskriver man inte hur robotdjuren används i praktiken på ett boende. Man beskriver främst hur många gånger per vecka och hur lång session deltagarna har fått interagera med robotdjuret under den tid som studien pågått och inte hur robotkatten används vanligen. Det kommer inte heller fram så mycket negativt i undersökningarna och i de tidigare studierna är man överens om att det här är ett relativt nytt och växande område där vidare forskning behövs. I vårt arbete vill vi undersöka hur man kan använda terapikatten i vardagen på demensboende och på vilket sätt terapikatten kan påverka välbefinnande. Vi vill ta reda på personalens erfarenheter eftersom att den tidigare forskningen främst fokuserar på de äldre. Det finns ännu väldigt få terapikatter i Finland så därför blir denna undersökning väldigt aktuell.

4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet är att undersöka personalens erfarenheter av att använda terapikatt som ett sätt att påverka välbefinnande bland äldre personer på demensboende.

4.1 Frågeställningar

1. Hur upplever personalen att de äldres sociala, fysiska och psykiska välbefinnande påverkas av att använda terapikatt?
2. När används terapikatten i vardagen?

5 METOD

Vårt examensarbete är en empirisk forskning, där vi har utformat en enkät. Vi har valt att göra en enkätundersökning eftersom vi ville veta personalens erfarenheter av att använda terapikatten som ett hjälpmedel och hur man praktiskt kan använda den.

Den teoretiska referensramen har vi använt som utgångspunkt när vi skapat vår enkät (Bilaga 3), för att få med de tre aspekterna av välbefinnande (fysiskt, psykiskt och socialt). Enkäten utformades så att den hade kategorier och inom dem fanns olika frågor (jfr. Jacobsen 2007 s. 180). Kategorierna i enkäten var socialt välbefinnande, fysiskt välbefinnande, psykiskt välbefinnande och användningen av terapikatt. Vid utformningen av enkäten har vi också använt bedömningsinstrumenten Livskvalitet vid svår demens QUALID-skalan och Cohen-Mansfield Agitation Inventory, CMAI, som stöd. QUALID är ett mätinstrument som genom att observera beteende hos personer med demens bedömer deras livskvalitet (Falk et al. 2007). CMAI är ett instrument som bedömer hur ofta olika oroliga beteende har gett sig i uttryck bland äldre personer (Cohen-Mansfield 1991 s. 2).

Vår enkät innehöll både öppna frågor och frågor med svarsalternativ. Vi valde frågor med svarsalternativ för att ge ramar och underlätta för informanterna. Öppna frågor valdes för att vi ville få ett mer beskrivande svar och där svaren kunde vara varierande.

Vi har pilot testat enkäten genom att skicka den till personalen vid två boende enheter här i Finland, eftersom att det är närmaste målgruppen vi kan komma. Vi ville ta reda på om man förstår frågorna och om enkäten var tillräckligt tydlig (jfr. Ejlertsson 2005 s. 35-37). Endast ena boendet svarade men gav inte några direkta förslag på ändringar, utan tyckte att enkäten var förståelig och välgjord.

5.1 Urval och datainsamling

Målgruppen för vår enkätstudie är personalen på demensboende eller demensavdelning i Sverige där man använder sig av terapikatt. Vi har använt oss av ett icke slumpmässigt, ändamålsenligt urval (jfr. Hartman 2004 s. 284) där vi önskat att personalen som svarat på enkäten har använt terapikatt i praktiken. Enkäten har skickats ut till boende enheter

som använder terapikatten. Inklusionskriterier var att personalen kan delta i undersökningen oberoende av vilken grundutbildning inom vården de har. De bör arbeta på demensboende, samt ha erfarenhet av att använda terapikatten.

Vi har fått forskningslov via Arcadas projekt "Äldres röst" i samarbete med Sibbo kommun och för att få vidare information om urval och informanter till vår undersökning så tog vi kontakt med Mälardalens Högskola i Sverige. Vi fick en ansvarsperson vid Mälardalen, Christine Gustafsson, som gav oss kontaktuppgifter till företaget Bestic AB som har hand om försäljningen av JustoCat i Sverige. Vi fick en lista från Bestic AB som innehöll kontaktuppgifter till nio kunder som köpt terapikatten och därifrån kunde vi sedan få informanter. På listan fanns även fyra kommuner som vi sedan kontaktat för att få vidare kontaktuppgifter till demensboenden. Från en kommun fick vi e-post adresser direkt till 20 personer som arbetar på demensboenden.

Vi har skickat ut all information via e-post (jfr. Jacobsen 2007 s. 199), e-posten innehöll följebrevet (Bilaga 1) och en länk till den elektroniska undersökningen som skedde via Google Formulär. Genom en kontaktperson på varje demensboende har vi samlat in information. Kontaktpersonen vidarebefordrade den elektroniska enkäten till personalen och uppmanade så många som möjligt att fylla i den och delta i vår undersökning. Sammanlagt har vi skickat ut enkäten till nio kontaktpersoner på boende enheter, samt till en personalgrupp på 20 personer.

Tre veckor efter att vi skickat ut enkäten så skickade vi en påminnelse (Bilaga 2) till alla deltagare i vår undersökning (jfr. Jacobsen 2007 s. 201). Efter tre veckor hade vi fått 14 svar och efter ytterligare två veckor hade vi totalt 19 svar. Vi ansåg att vi ännu behövde några svar till och skickade ut ännu påminnelse och förlängde svarstiden med två veckor. Efter totalt sju veckor avslutade vi vår datainsamling (jfr. Jacobsen 2007 s. 201) och hade färdigt ifyllda formulären samlade på Google Formulär, sammanlagt fick vi 24 svar.

5.2 Analys

Svaren på frågorna har vi analyserat genom att göra en kvalitativ analys. Enkäten hade färdiga kategorier som var socialt välbefinnande, fysiskt välbefinnande, psykiskt välbefinnande och användningen av terapikatt.

Eftersom vår enkät var elektronisk så har allt material samlats automatiskt på Google Formulär, vilket är ett verktyg där det insamlade materialet färdigt sammanställs. Vi behövde inte själva skriva in varje enskilt resultat från studien i verktyget/programmet. Frågorna med svarsalternativ har automatiskt redovisats i cirkeldiagram eller stapeldiagram i Google Formulär. Vi har sedan gått igenom alla frågorna, en kategori åt gången. På de öppna frågorna gjorde vi en sammanfattning av innehållet. Vi har tolkat svaren från de öppna frågorna enskilt och sökt efter likheter och olikheter inom kategorierna. Resultaten från diagrammen har vi tolkat och skrivit i löpande text. En del av resultaten har vi valt att presentera både i diagram- och textform för att förtydliga.

5.3 Etiska aspekter

I en enkätundersökning bör man speciellt beakta fyra principer som gäller undersökningens information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande.

Deltagarna i undersökningen bör få ordentligt med information om undersökningen, vad syftet med undersökningen är och att man deltar frivilligt (Ejlertsson 2005 s. 29). Vi sände ut denna information som e-post, tillsammans med följebrevet.

De som deltar i undersökningen har rätt att själv bestämma över sitt deltagande, d.v.s. godkänna samtyckeskravet. Via en elektronisk undersökning godkänns automatiskt samtyckeskravet när en person svarar på frågorna (Ejlertsson 2005 s. 29-30). Eftersom vår undersökning är elektronisk så behövde deltagarna inte specifikt bekräfta samtyckeskravet.

Alla deltagare i undersökningen kommer behandlas anonymt. Det är inte möjligt för oss att identifiera enskilda individer eller svar (jfr. Ejlertsson 2005 s. 30). De 20 e-post adresser till personalen som vi fick från en kommun behandlades konfidentiellt. Alla uppgifter var endast tillgängliga för examensarbetets skribenter.

Det insamlade materialet får och kommer endast användas till det som undersökningen avser (Ejlertsson 2005 s. 30). Vår undersökning var sluten, d.v.s. endast de personer som blev inbjudna kunde delta i den. Efter avslutad datainsamling och rapportskrivning raderar vi all data.

Det är endast examensarbets skribenter som hade tillgång till alla svaren på Google formulär och svaren raderas sedan när examensarbetet är färdigt. Man behöver komma ihåg att material som en gång funnits på internet ändå kan finnas kvar där fastän vi har raderat det.

6 RESULTAT

Enkäten skickades ut till nio demensboende enheter och en personalgrupp på 20 personer. Enkäten besvarades av totalt 24 personer. I enkätens bakgrund framkom att 19 st. av de som svarat arbetade som undersköterska (närvårdare). 19 st. av alla personer som svarade på enkäten har också arbetat 11 år eller längre inom vården. Deras erfarenhet av att använda terapikatten varierade, men 12 av respondenterna hade använt den 7-12 månader. De flesta hade svarat på alla frågor som hade fasta svarsalternativ medan det fanns varierande internt bortfall på de öppna frågorna.

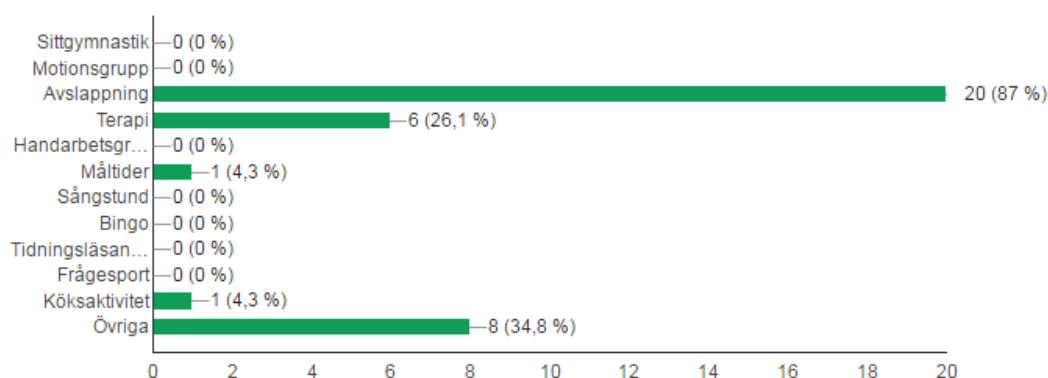
6.1 Socialt välbefinnande

Första delen i enkäten behandlar kategorin socialt välbefinnandet och frågor om hur terapikatten används i gruppaktivitet och tillsammans med vem. Även frågor om klienters kommunikation tas upp.

6.1.1 Gruppaktiviteter

Den första frågan gällande i vilka gruppaktiviteter terapikatten användes besvarades av 23 respondenter. Figur 3 visar att avslappning var den vanligaste gruppaktiviteten, medan terapikatten också används för terapi. Åtta personer hade valt alternativet övrigt på frågan och då framkom det att den användes individuellt vid läggdags, som lugnande och vid sömn/vila. Den användes också något vid social samvaro mellan klient och personal/närstående.

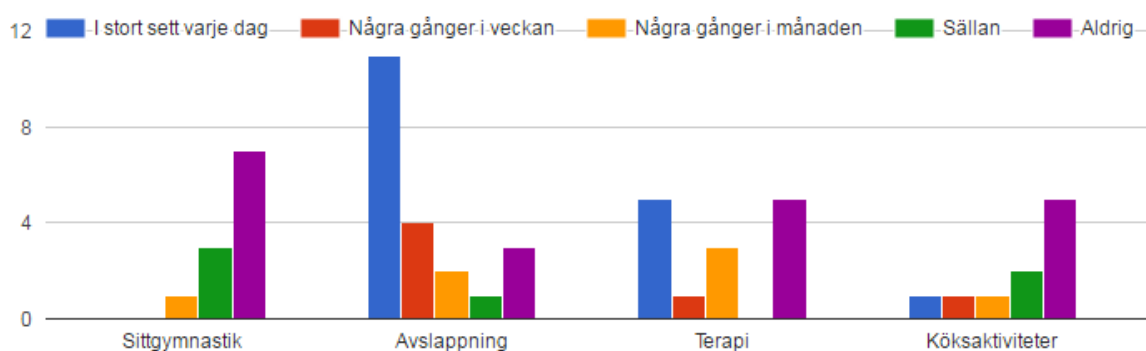
Figur 3. Svarsfördelning för fråga 1 "I vilken typ av gruppaktiviteter/situationer används terapikatten". (n=23)

Fråga nummer två som handlar om hur många klienter som deltar i gruppaktivitet besvarades av 19 respondenter. Över hälften av svaren visade på att det var vanligare att man använde katten individuellt än i gruppaktivitet. När man använde katten i grupp så var det högst fyra klienter som deltog.

Den tredje frågan hade olika svarsalternativ gällande hur ofta terapikatten används i olika gruppaktiviteter. Terapikatten användes dagligen främst i avslappningssyfte men också något i terapi. Terapikatten användes sällan eller aldrig i bingo, frågesport, motionsgrupp och handarbetsgrupp.

Figur 4. Svarsfördelning för fråga 3 "Hur ofta används terapikatten inom dessa aktiviteter." (n=23)

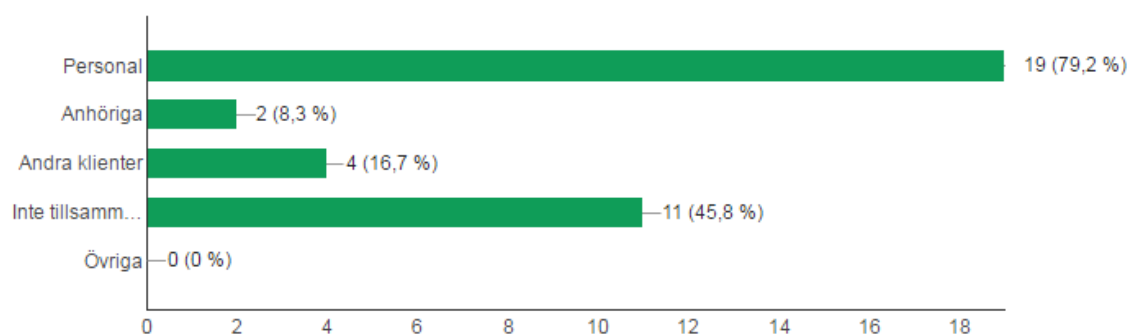

6.1.2 Sociala kontakter

Alla respondenter hade svarat på fråga nummer fyra som handlade om tillsammans med vem klienterna använder katten. Det var vanligast att terapikatten användes tillsammans med personal, men ibland även med anhörig eller annan klient. Nästan hälften uppgav att katten inte användes tillsammans med någon annan utan ensam.

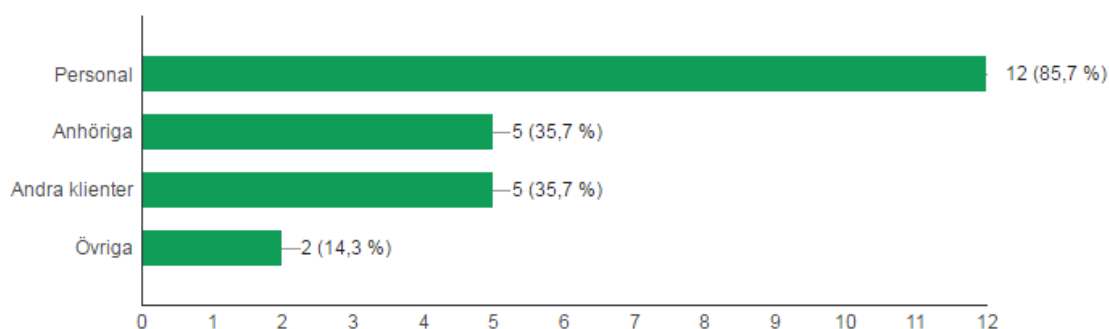

Figur 5. Svarsfördelning för fråga 4 "Tillsammans med vem använder klienterna terapikatten". (n=24)

I fråga nummer fem framkom att 15 st. av respondenterna upplevde att klienters kommunikation ökade vid användning av terapikatten. Figur nummer 6 visar till vem kommunikationen ökade. Mest hade kommunikationen till personalen ökat men även till anhöriga och andra klienter. Det uppkom även att terapikatten främjar den sociala samvaron och kan ge upphov till diskussion tillsammans med personalen.

Figur 6. Svarsfördelning för fråga 6 "Till vem ökar kommunikationen". (n=14)

I fråga sju upplevde 20 st. av respondenter att klienterna inte blivit mera intresserad av gruppaktiviteter vid användning av terapikatten. De tre som sedan svarade att klienterna blivit mera intresserad av gruppaktiviteter nämnde aktiviteter som måltider, avslappning, terapi och köksaktivitet.

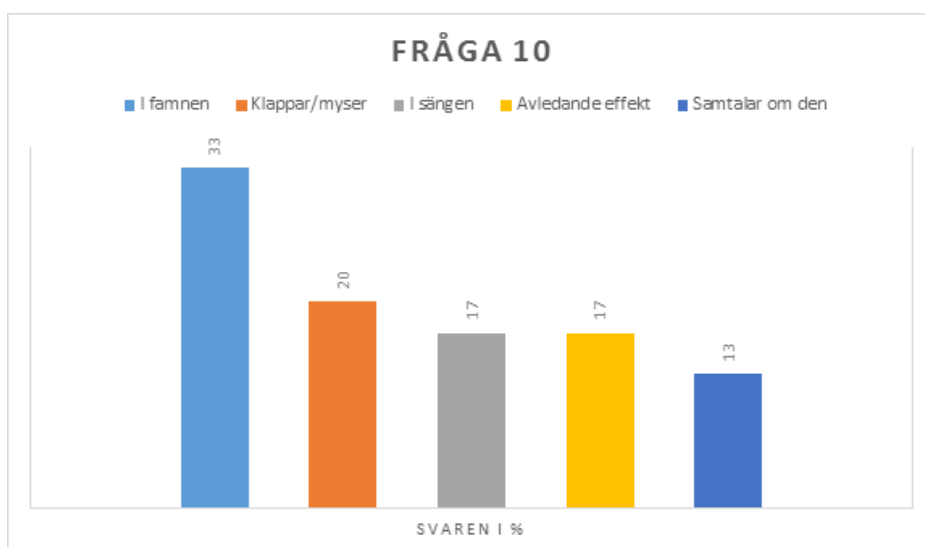
6.2 Fysiskt välbefinnande

Kategorin består av frågorna 9-15 och har överlag fått bra svarsprocent (92-100 %), vilket kan tyda på att det fysiska välbefinnandet märks mera konkret bland klienterna.

6.2.1 Fysiska effekter vid användning av terapikatt

Alla 24 respondenter svarade på fråga nio, om oroliga klienter blir lugnare av att använda terapikatten och 22 st. respondenter anser att (Ja) klienterna blir lugnare. Fråga 10 var en öppen fråga där 21 respondenter svarade på hur terapikatten används för att lugna oroliga klienter. Figur 7 visar att klienterna i de flesta fall har terapikatten i famnen för att lugna sig, klappar eller myser med terapikatten, har den i sängen för att kunna sova bättre, använder terapikatten som avledande effekt eller samtalar om den.

Figur 7. Svartsfördelning för fråga 10 "På vilket sätt används terapikatten för att lugna oroliga klienter" (n=21)

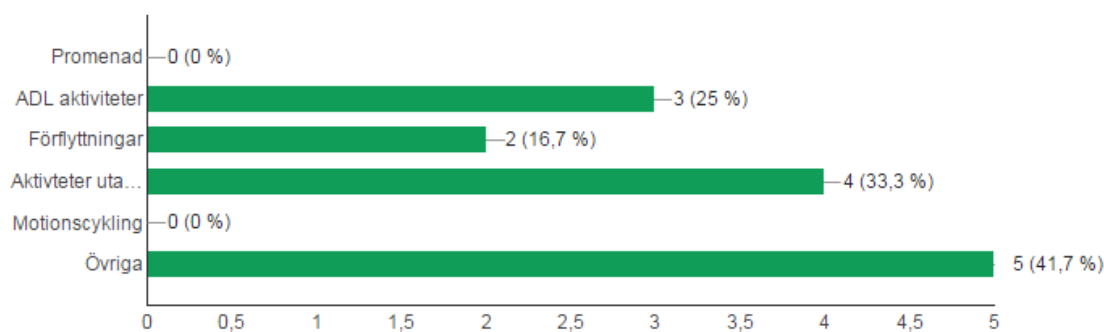
På fråga 11, vilka fysiska obehag terapikatten kan orsaka, svarade 23 respondenter. 15 st. svarade att klienterna inte upplever några obehag. I övrigt beskriver respondenterna att en del klienter kan tycka att ljudet/jamandet är för starkt och klienterna kan bli oroliga av det. En del klienter kan uppleva den som konstig eftersom den ligger helt stilla. Alla tycker inte heller om katter och därför kan även ilska uppstå hos en del klienter.

6.2.2 Äldres fysiska aktivitetsnivå

Fråga 12 besvarades av 22 respondenter, om terapikatten kan leda till att klientens fysiska aktivitetsnivå höjs inom olika aktiviteter. 12 av svaren var positiva (Ja), att den kan höja aktivitetsnivå.

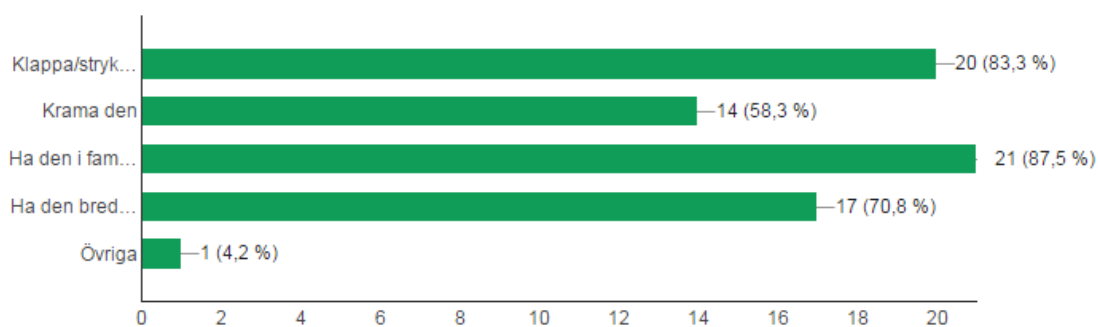
De 12 som svarade ja på föregående fråga beskrev i fråga 13 att aktiviteterna där aktivitetsnivån höjts främst var aktiviteter utanför det egna rummet och ADL-aktiviteter. Övrigt som respondenterna nämnde var att terapikatten kan främja rörligheten i armar och händer för en del klienter och att klienterna vill sköta om terapikatten. En del svar under alternativet övrigt gick inte att tolka eftersom att det inte svarade på frågan.

Figur 8. Svartsfördelning för fråga 13 "Inom vilka aktiviteter höjs klientens fysiska aktivitetsnivå" (n=12)

Fråga 14 handlar om hur terapikatten kan användas som fysisk kontakt. Terapikatten används mycket som fysiskt kontakt genom att ha den ha den i famnen, klappa/stryka den, ha den bredvid sig och krama den.

Figur 9. Svartsfördelning för fråga 14 "Hur används terapikatten som fysisk kontakt" (n=24)

Fråga 15 var en öppen fråga som tar upp på vilka andra sätt terapikatten kan öka det fysiska välbefinnandet, endast 6 st. av respondenterna besvarade frågan. En svarade att hos personer med kronisk värk så kan terapikatten hjälpa till att börja röra på sig mer, två svarade att terapikatten fungerar som kamrat till klienterna istället för ett levande husdjur. Övriga svarade att terapikatten har en lugnande inverkan på klienterna.

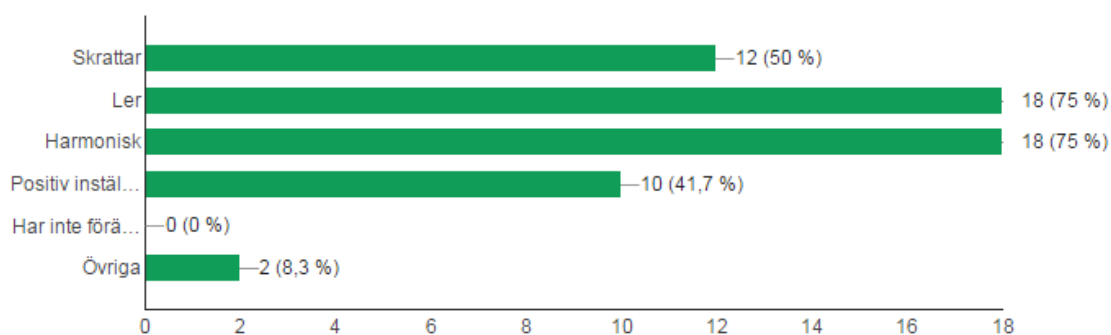
6.3 Psykiskt välbefinnande

Den tredje kategorin tar upp hur terapikatten kan påverka det psykiska välbefinnandet bland personer med demens. Frågorna tar upp hur beteende och humör har förändrats bland klienterna, samt deras förmåga att uttrycka känslor.

6.3.1 Humör och beteende

Alla respondenter hade svarat på fråga nummer 16 om hur klienternas humör förändras på ett positivt sätt vid användning av terapikatt. Personalen har sett att humöret förändrats positivt på flera olika sätt så som att klienterna skrattar, ler, är harmoniska och har en positiv inställning när dom använder terapikatten. Ingen har valt alternativet "inte förändrats".

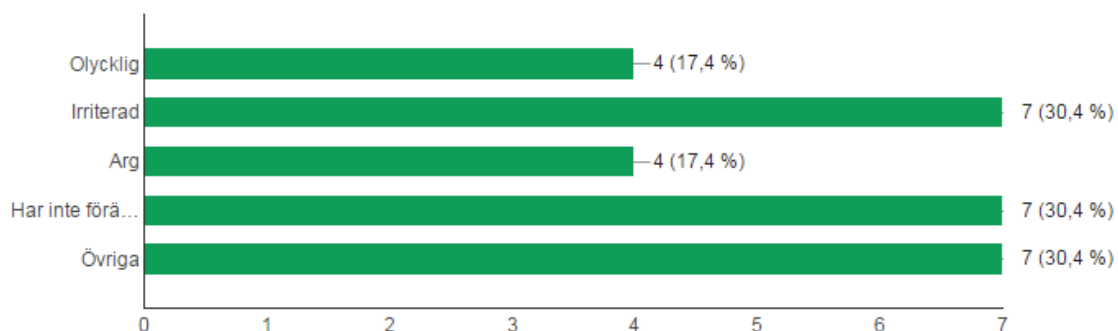
Figur 10. Svartsfördelning för fråga 16. "Hur kan klienternas humör förändras på ett positivt sätt vid användningen av terapikatten" (n=24)

I fråga 17 ville vi ta reda på om terapikatten kan ha några negativa effekter eftersom att tidigare forskning mest nämner positiva saker. 23 respondenter har svarat på fråga 17 om hur humöret kan förändras negativt när man använder terapikatten. Personalen har upplevt att en del klienter kan bli olyckliga, irriterade och arga i vid användningen av terapikatten. Flera uppger ändå att humöret inte har förändrats negativt. På övrigt kom det fram att klienterna kunde vara oroliga över att katten låter, jamar för högt och att den är så stilla och styv i lederna. En del klienter kunde tycka att katten var löjlig och verkade livlös och de undrade om den var sjuk. Klienter kunde också tycka synd om katten för att den inte fått mat. I fråga 11 kom det också upp att en del klienter ser att terapikatten inte är äkta, vilket kan tolkas som att terapikatten inte har någon positiv effekt hos de klienterna.

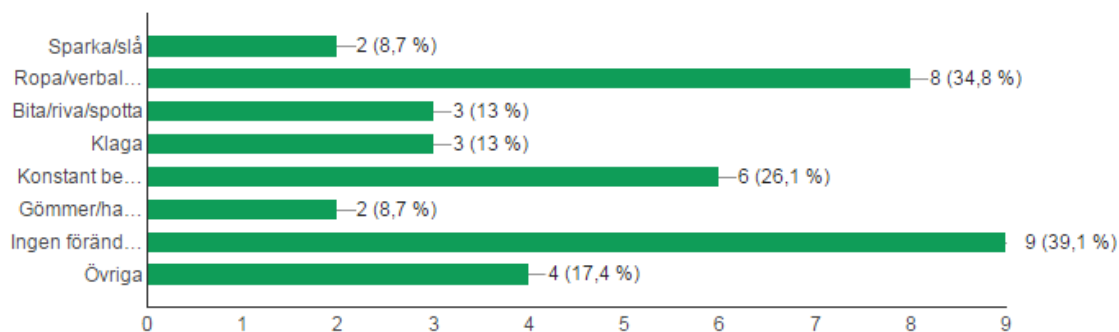
Enligt vår undersökning kan terapikatten påverka klienternas humör både positivt och negativt. När man jämför figur 10 och 11 så ser man att ändå att betydligt flera positiva alternativ har valts i figur 10.

Figur 11. Svarsfördelning för fråga 17. "Hur kan klienternas humör förändras på ett negativt sätt vid användningen av terapikatten" (n=23)

På fråga 18 har 23 respondenter svarat på vilka negativa beteenden de upplever att har minskat bland klienterna. De flesta upplever att det inte skett någon förändring eller att verbal aggression och uppmärksamhetsbegäran minskat. Klagande, bita/riva/spotta, spark/slag och gömmande/hamstrande har personalen upplevt att minskat bland en del av klienterna. Övriga nämner att orolighet och negativitet minskat.

Figur 12. Svarsfördelning för fråga 18. "Vilka negativa beteenden har minskat vid användning av terapikatt" (n=23)

6.3.2 Uttrycka känslor

Fråga 19 var en öppen fråga där respondenterna fick svara på om terapikatten kan hjälpa klienterna att uttrycka känslor. Endast nio respondenter besvarade frågan, av vilka sju svar var positiva och två svar inte gick att tolka. Klienterna kan lättare uttrycka omtanke och känslor som kärlek och sorg, samt känna trygghet och glädje.

Nio respondenter hade även svarat på fråga 20 (öppen fråga), om hur terapikatten kan framkalla livsglädje hos klienterna. Sju svar var positiva och två svar gick inte att tolka. Tre respondenter beskriver att klienterna blir glada och kommer ihåg hur dom själva hade katt/husdjur förut. Två svarade att klienterna känner välbehag och att terapikatten har en lugnande inverkan och en svarade att klienter med svår demens kan bli mer motiverade att tala och uttrycka sig.

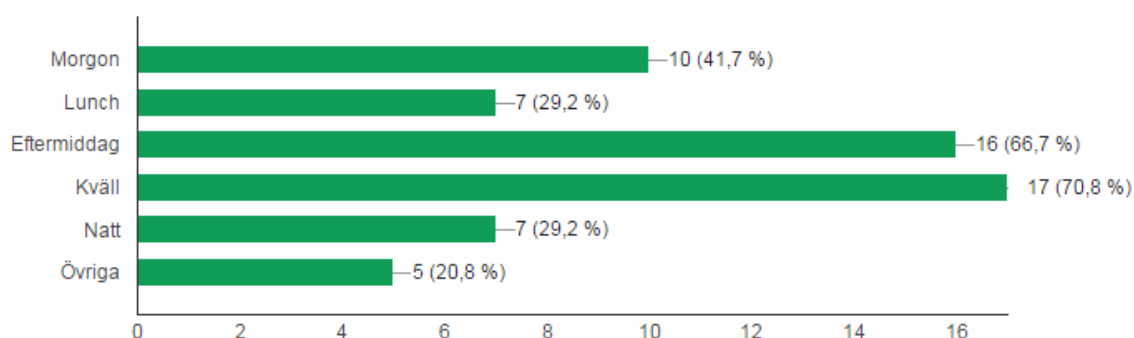
6.4 Användningen av terapikatt

På fråga 21 om hur många dagar i veckan terapikatten används så svarade sammanlagt 23 respondenter. 13 av respondenterna svarade att terapikatten används varje dag. Övriga svar varierade mellan några gånger i veckan till mer sällan.

14 respondenter svarade på den öppna frågan om hur många gånger per dag katten används. Svaren varierade mellan en till flera gånger per dag. En del hade också fram terapikatten så att klienterna fritt fick använda den och en del använde den på natten. I fråga ett hade flera respondenter tagit upp att man använder terapikatten vid sömn eller vila, även i fråga 14 nämndes det att klienterna sover med terapikatten.

Alla respondenter svarade på fråga 23, vid vilka tidpunkter terapikatten används. Svaren visar att terapikatten används främst kvällstid och under eftermiddagen. Enligt övriga så varierande tidpunkten för användningen enligt tid och behov.

Figur 13. Svarsfördelning för fråga 23. "Vid vilka tidpunkter under dagen används terapikatten" (n=24)

På fråga 24 svarade 23 respondenter om hur många terapikatter som fanns på deras boende. Det var mest förekommande att man hade två terapikatter (57 %) på boendet eller endast en terapikatt (26 %).

17 respondenter svarade på fråga 25 om hur länge per gång terapikatten används. Svaren varierade mycket, men det var vanligast att katten användes 10-30 minuter. På en del ställen användes den mest på natten eller så länge klienten mår bra av katten och behöver den.

På fråga 26 svarade alla respondenter och endast två alternativ fick resultat. Vanligast är att undersköterskor (närvårdare) använder terapikatten och därefter vårdbiträde.

Till sist hade vi en öppen fråga där respondenterna fick dela med sig av övriga erfarenheter, frågan hade fått 6 svar. Personalen beskriver att terapikattens funktion är väldigt individuell och passar bra för en del klienter främst i lugnande syfte och även vid sömn. Den kan hjälpa vid kommunikation och minska känslan av ensamhet då klienterna har något att ta hand om.

Terapikatten används oftast individuellt och främst i avslappningssyfte. Enligt personalen verkar terapikatten ha en positiv inverkan på välbefinnandet hos de flesta klienter. Centrala delar i resultatet blir ökad kommunikation, lugnande effekt och förbättrat humör bland klienterna.

7 DISKUSSION

I diskussionen reflekterar vi över resultaten från undersökningen, tar upp vårt val av metod och tillvägagångssätt, samt ger förslag på vidare forskning.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med examensarbetet ha varit att undersöka personalens erfarenheter av att använda terapikatt som ett sätt att påverka välbefinnande bland äldre personer på demensboende. I och med den ökade mängden äldre i samhället och speciellt äldre personer med demens gör att detta är ett viktigt och aktuellt ämne. Arbetet har hög arbetslivsrelevans eftersom att det finns behov av alternativa behandlingsformer inom demensvården. (jfr Bernabei et al. 2013 s. 768) Att främja välbefinnande blir centralt inom vården av personer med demens (Nyman & Szymczyńska 2016 s. 100; Gustafsson et al. 2015 s. 46; Skog & Grafström 2013 s. 312).

Den första forskningsfrågan handlade om på vilket sätt personalen upplever att de äldres sociala, fysiska och psykiska välbefinnande påverkas av att använda robotdjur. I resultatens första del (sociala välbefinnande) framkom att terapikatten används främst vid avslappning och inte i så många andra gruppaktiviteter och sociala sammanhang. Klienterna använder den mest enskilt tillsammans med personalen eller anhöriga. Klienternas kommunikation till andra har förbättrats, liknande resultat som i Shibata & Wadas (2011) forskning, och klienterna kan bli mer motiverade till att prata genom att använda terapikatten. Det kan också leda till att klienterna kommer på samtalsämnen och minnen via terapikatten. I tidigare forskning uttrycker Gustafsson et al. (2015) och Calo et al. (2011) att terapikatten kunde användas som ett verktyg för kommunikation, vilket resultaten i vår undersökning också tyder på. Att kunna kommunicera bidrar också till ökat välbefinnande bland personer med demens enligt Holst & Edberg (2011). I kategorin om fysiska välbefinnande uppkom att terapikatten även fungerade som en kamrat och ersättning för ett levande husdjur för en del av klienterna och för att uppnå (psykiskt) välbefinnande behövs aktiviteter för att främja självkänslan och sociala kontakter (jfr Wilcock & Hocking 2015 s. 17-19).

Den andra delens resultat som handlar om fysiskt välbefinnande ger en bild av att terapikatten används mest för att lugna klienterna, liknande forskningsresultat presenterade också Shibata & Wada (2011) & Gustafsson et al. (2015) i sina studier. Terapikatten används också som avledning i oroliga situationer. Enligt Skog & Grafström (2013) kan man avleda den oroliga klienten genom att försöka fånga personens uppmärksamhet och föreslå någon annan aktivitet. I vår undersökning framkom att klienterna kan ha terapikatten i famnen eller bredvid sig, krama den eller ha den med sig när de ska sova och på så sätt fungera som en avledande effekt. Resultaten visar också att klientens fysiska aktivitetsnivå höjs genom att använda terapikatten, främst i aktiviteter utanför rummet och ADL-aktiviteter. Gustafsson et al. (2015) beskriver också att robotkatten uppmuntrade klienterna att delta i andra aktiviteter och att de t.ex. vill visa katten åt andra klienter. I vår undersökning kom det fram att en del klienter tyckte om att ta hand om terapikatten och i Gustafsson (2015) framkom det att klienterna upplevde det som något meningsfullt när de hade något att göra, vilket också minskade på känslan av ensamhet. Klienterna använde terapikatten som fysisk kontakt genom att hålla i den, klappa, stryka och krama den, eller ha den bredvid sig. Enligt Haigh & Mytton (2016) kan man använda aktiviteter som innehåller sinnesförnimmelser för att främja välbefinnandet, eftersom sensorisk stimuli kan upplevas även vid svår demens.

I den första forskningsfrågans del om det psykiska välbefinnandet upplevde personalen att klienterna skrattade, log, var mer harmoniska och hade en positivare inställning. Personalen upplevde också att negativa beteenden så som verbal aggression, uppmärksamhetsbegäran, klagande och fysiska beteenden hade minskat eller att de åtminstone inte ökat vid användningen av terapikatten. Båda dessa resultat stämmer överens med Libin & Cohen-Mansfield's (2004) forskningsresultat som visade på att robotkatten NeCoRo gav ökad glädje och minskad orolighet bland personer med demens. Den svenska studien om JustoCat visar också på att klienterna började uttrycka glädje (Gustafsson et al. 2015) och i Shibata & Wadas (2011) litteraturstudie framkom det att klienternas humör förbättrades av sälen Paro. Välbefinnande kan beskrivas som ett tillstånd som innehåller bland annat glädje och lugn (Christiansen & Baum 2005 s. 147). En del av personalen i vår undersökning hade även upplevt att klienternas humör kunde förändras negativt, t.ex. bli mer olycklig, irriterad, samt att de var oroliga på grund av kattens beteende när den jamade högt eller för att den inte fått mat. En del tyckte att katten var löjlig, livlös och styv

i lederna och även i Gustafsson et al. (2015) tar man upp att en terapikatt inte är av värde för alla. Enligt Calo et al. (2011) så kan sälen Paro inverka på livskvaliteten om den används med de som delar ett liknande intresse för djur. Personalen på boenden hade upplevt att terapikatten kunde hjälpa klienterna att uttrycka känslor som kärlek och sorg, vilket är en del av det psykiska välbefinnandet (jfr Wilcock 2015 s. 19). En del klienterna började också visa omtanke och kände trygghet och glädje, samt verkade uppleva ett slags lugn eller välbehag av terapikatten. Livsglädje hade personalen sett bland de klienter som haft egna djur tidigare och i Gustafsson et al. (2015 s. 48) tas det upp att JustoCat utvecklats med reminiscens som referensram för att väcka minnen. Målet med sälen Paro är däremot att man inte ska skapa associationer till riktiga djur (McGlynn et al. 2014 s. 1915).

Den andra forskningsfrågan svarar på när terapikatten används i det vardagliga arbetet på boenden. Tidigare forskning berättar inte om den används dagligen, hur många gånger per dag eller hur långa stunder i det vardagliga arbetet. Vårt resultat visar på att det finns variationer i hur mycket terapikatten används. Variation i hur mycket klienter på boenden deltar i aktivitet kan bero på vårdarnas möjligheter att hjälpa till (Holthe et al. 2007 s. 96-97). På en del boenden hade klienterna fri tillgång till terapikatten, medan forskning om sälen poängterar att Paro ska användas vid social interaktion och att man inte ska lämnas ensam med den (Calo et al. 2011 s. 21-24). Shibata & Wada (2011) anser också att Paro ska användas med professionella och inte hur mycket och när klienterna vill utan bara under en viss tid. I vår undersökning användes terapikatten under alla tidpunkter på dygnet och oväntat många använde den även under natten. Undersköterska (närvårdare) och vårdbiträde var de som använde terapikatten mest i vår undersökning och enligt Shibata & Wada (2011 s. 381) så ska sälen kunna användas av vilken profession som helst inom vården.

7.2 Metoddiskussion

I detta kapitel reflekterar vi över våra val gällande datainsamling, samt hur tillförlitlig vår undersökning är. Vår enkät fick 24 svar, men vi vet ingen svarsprocent för hela undersökningen eftersom att det varit på kontaktpersonens (boendens) ansvar att vidarebefordra enkäten. Vi är ändå nöjda över antalet svar eftersom vi innan datainsamlingen hoppats på

20-25 svar. Att sända ut enkäten elektroniskt har varit smidigt, även om det finns en risk att den lämnar obesvarad i någons e-post inkorg eller hamnar i skräppost. De båda påminnelserna har varit nödvändiga eftersom vi fick ytterliga några svar efter att vi skickat ut dem.

När vi började gå igenom svaren märkte vi att en del svar inte stämde överens med frågan, det kan bero på att respondenterna missförstått frågan, läst den slarvigt eller att frågan varit dåligt formulerad. För oss som ergoterapeuter var enkätens indelning tydlig men den kanske inte är lika tydlig för andra yrkesgrupper och någon hade t.ex. svarat fysiska aspekter under sociala kategorin. Bedömningsinstrumenten QUALID och CMAI har varit till nytta när vi utformat enkäten och hjälpt oss få med alla delar, kategoriuppdelningen har också underlättat för oss i själva analysen. De färdiga tabellerna i Google Formulär gjorde också att resultatet var lättare att tolka och analysen var inte så tidskrävande som vi hade väntat oss. Analysen av de öppna frågorna var mer svårtolkade eftersom att respondenterna svarat så kortfattat.

I vår enkät kunde vi ha haft alla frågor obligatoriska för att få en mera tydlig svarsprocent. Nu var antalet svar väldigt varierande och procenten i figurerna kan verka lite missvisande. Hade alla frågorna istället varit obligatoriska finns det dock en risk att färre personer skulle ha svarat. En möjlighet för oss skulle ha varit att ha med "kan inte svara" som ett alternativ i frågorna med svarsalternativ, för att få en mer rättvis procent. Att kunna kryssa i flera svar på vissa frågor i enkäten var ändå ett medvetet val vi gjort, eftersom att det kan finnas flera svar som stämmer under t.ex. kategorin "användningen av terapikatt".

Det har varit utmanande att använda enkät som metod när vi ville ha reda på hur välbefinnandet har påverkas av terapikatten, eftersom det är så individuellt (jfr. Christiansen & Baum 2005 s. 147). Dessutom var enkäten riktad till personalen och de kan ju bara berätta sina erfarenheter om hur de ser eller upplever att välbefinnandet har påverkats bland de äldre.

En annan metod vi skulle ha kunna ha använt i vår undersökning är kvalitativ forskningsintervju (Kvale & Brinkmann 2014). Vi skulle då ha haft mera material att bearbeta och även lättare att förstå en del av resultaten. Nu skulle vi gärna ha ställt följdfrågor på några av svaren, t.ex. fråga 15 som handlade om hur man kan öka det fysiska välbefinnandet genom att använda terapikatten. Istället hamnade vi att tolka ganska mycket hur vi tror

att respondenterna menar, vilket är en nackdel med att göra en enkätundersökning. I vårt fall fungerade det ändå bäst att göra en enkät, eftersom våra informanter fanns i Sverige. Det beror på att det finns för få terapikatter i Finland, så en undersökning skulle inte ha varit möjlig att genomföra här. Vi anser ändå att vi hade möjlighet att samla tillräckligt med information via en kvalitativ enkätundersökning, men att resultaten i vår undersökning inte får generaliseras.

Verktyget Google Formulär anser vi har varit lämplig och tillräcklig att använda i denna undersökning, svaren har vi fått samlat och sammanfattat via ett dokument på internet direkt när datainsamlingen avslutades. Det skulle inte ha varit till någon nytta för oss att analysera svaren i vår undersökning via t.ex. programmet SPSS. Det är svårt att uppskatta hur tillförlitlig vår undersökning är eftersom vi inte vet någon total svarsprocent för hela undersökningen. Länken till enkäten har också varit tillgänglig för respondenterna under hela datainsamlingen, så möjligheten finns att någon kunnat fylla i den flera gånger i misstag.

Sammanfattningsvis har enkäten varit en metod som passat oss och våra informanter. Det har varit intressant att utforma enkäten själva, men även utmanande att göra enkäten så att den är enkel att svara på samtidigt som vi behöver få svar på våra forskningsfrågor. Enligt oss så har det varit mest tidskrävande att få fram informanter till vår undersökning. Kontakten till Mälardalen i Sverige har varit till hjälp med att hitta informanter och genom att höra till Sibbo projektet ”Äldres röst - att vara subjekt i sin egen vardag” så har vi fått forskningsetiska lov, vilket har varit till nytta i vår arbetsprocess.

Samarbetet mellan oss skribenter har fungerat bra under processens gång och vi har oftast träffats och skrivit på arbetet samtidigt under olika rubriker, vilket har gett oss möjligheten att diskutera och enkelt göra olika beslut.

7.3 Sammanfattning och fortsatt forskning

Resultatet från examensarbetet kan ligga som grund och ge kunskap om terapikattens användning som en alternativ behandlingsmetod inom demensvården i Finland. Resultaten från undersökningen visar att personalen upplever att terapikatten till viss del kan främja välbefinnandet bland personer med demens. Välbefinnandets tre aspekter fysiskt, psykiskt och socialt är nära sammankopplade vilket gör det utmanande att undersöka,

samt att upplevelsen av välbefinnande är ytterst individuell. Därför behövs vidare forskning inom hela området, där man fokuserar både på hur professionella kan utnyttja terapikatten på mest effektiva och varierande sätt, samt större forskning om hur klienterna själva upplever att terapikatten främjar deras välmående. I framtiden skulle det vara intressant att undersöka ämnet i Finland, när terapikatten har fått en större utbredning.

KÄLLOR

- Bernabei, Virginia; De Ronchi, Diana; La Ferla, Teresalaferla; Moretti, Francesca; Tonelli, Letizia; Ferrari, Barbara; Forlani, Martina; Atti, Anna-Rita. 2013, Review Animal-assisted interventions for elderly patients affected by dementia or psychiatric disorders: A review, *Journal of Psychiatric Research*, nr 47, s. 762-773.
- Calo, Christopher J; Hunt-Bull, Nicholas; Lewis, Lundy & Metzler, Ted. 2011, Ethical implications of using the paro robot with a focus on dementia patient care. *Human-Robot Interaction in Elder Care*, s. 20-24.
- Christiansen, Charles H & Baum, Carolyn M. 2005, *Occupational therapy : performance, participation and well-being*, Thorofare, NJ: Slack incorporated, 653 s.
- Clare, Linda; Rowlands, Julia; Bruce, Errollyn; Surr, Claire; Downs, Murna. 2008, The Experience of Living With Dementia in Residential Care: An Interpretative Phenomenological Analysis, *The Gerontologist*, vol. 48, nr 6, s. 711-720.
- Cohen-Mansfield, Jiska. 1991, *Instruction manual for the Cohen-Mansfield agitation inventory (CMAI)*, USA: The Research Institute of the Hebrew Home of Greater Washington, s. 37.
- Dodge, Rachel; Daly P, Annette; Huyton, Jan; Sanders D, Lalage. 2012, The challenge of defining wellbeing, *International Journal of Wellbeing*, vol. 2, nr. 3, s. 222-235.
- Edberg, Anna-Karin. 2014, *Att möta personer med demens*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur, 368 s.
- Ejlertsson, Göran. 2005, *Enkäten I praktiken: en handbok i enkätmetodik*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur, 157 s.
- Falk, H; Persson, L.O; Wijk, H. 2007, *Livskvalitet vid svår demens (QUALID) skalan*. International Psychogeriatrics, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet, institutionen för vårdvetenskap och hälsa.
- Gustafsson, Christine; Svanberg, Camilla & Mullersdorf, Maria. 2015, Using a robotic cat in dementia care- a pilot study. *Journal of gerontological nursing*, vol.41, nr.10, s.46-56.
- Haigh, Judith & Mytton, Carol. 2016, Sensory interventions to support the wellbeing of people with dementia: A critical review. *British journal of occupational therapy*. Vol. 79, nr. 2 s.120-126.
- Hartman, Jan. 2004, *Vetenskapligt tänkande: från kunskapsteori till metodteori*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur, 307 s.

- Holst, Göran; Edberg, Anna-Karin. 2011, Wellbeing among people with dementia and their next of kin over a period of 3 years, *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, nr. 25, s. 549-557.
- Holthe, Torhild, Thorsen, Kirsten; Josephsson, Staffan. 2007, Occupational patterns of people with dementia in residential care: An ethnographic study, *Scandinavian journal of Occupational Therapy*, nr. 14, s. 96-107.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring- introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 316 s.
- Justocat*, Tillgänglig: <http://www.justocat.com/sv/> Hämtad: 14.1.2016
- Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend. 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur AB, 412 s.
- Libin, Alexander & Cohen-Mansfield, Jiska. 2004, Therapeutic robot for nursing home residents with dementia: Preliminary inquiry, *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*, vol. 19, nr. 2, s. 111-116.
- Morgan-Brown, Mark; Ormerod, Marcus; Newton, Rita; Manley, Dympna. 2011, An exploration of occupation in nursing home residents with dementia, *British Journal of Occupational Therapy*, vol. 74, nr. 5, s. 217-225.
- McGlynn, Sean A; Kemple, Shawn C; Mitzner, Tracy L; King, Chih-Hung and Rogers, Wendy A. 2014, Understanding Older Adults' Perceptions of Usefulness for the Paro Robot. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society 58th Annual Meeting*, s. 1914-1918.
- Nordgren, Lena & Engström, Gabriella. 2014, Effects of animal-assisted therapy on behavioral and/or psychological symptoms in dementia: A case report. *American journal of alzheimer's disease & other dementias*, vol.27, nr.8, s. 625-632.
- Nyman, Håkan; Bartfai, Aniko. 2014, *Klinisk neuropsykologi, 2:a uppl.* Lund: Studentlitteratur, 432 s.
- Nyman, Samuel & Szymczynska, Paulina. 2016, Meaningful activities for improving the wellbeing of people with dementia: beyond mere pleasure to meeting fundamental psychological needs. *Perspectives in public health*, vol. 136, nr. 2, s.99-107.
- SBU, 2006. *Demenssjukdomar, En systematisk litteraturöversikt*, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, rapport nr. 172, s. 75.
- Shibata, Takanori; Wada, Kazuyosh. 2011, Robot Therapy: A New Approach for Mental Healthcare of the Elderly – A Mini-Review, *Gerontology*, nr. 57, s. 378–386.
- Skog, Margareta. 2009, *Vård och omsorg vid demenssjukdomar*. Stockholm: Bonnier utbildning Ab, 280 s.

- Skog, Margareta & Grafström, Margareta. 2013, *Äldres hälsa och livskvalitet*, Stockholm: Sanoma Utbildning AB, 376 s.
- SMER. 2015, *Robotar och övervakning I vården av äldre -etiska aspekter*, 1:a uppl. Stockholm: Elanders Sverige AB, 85 s.
- Takayanagi, Kazue; Takahiro, Kirita & Takanori, Shibata. 2014, Comparison of verbal and emotional responses of elderly people with mild/moderate dementia and those with severe dementia in responses to seal robot, PARO, *Frontiers in Aging Neuroscience*, vol .6, nr. 257, s.1-5.
- WHO. 2001, *ICIDH-2, International Classification of Functioning, Disability and Health*, 218 s.
- WHO, 2012. *Dementia: a public health priority*, United Kingdom, World Health Organization, 112 s.
- Wilcock, Ann & Hocking, Clare 2015, *An occupational perspective of health*, 3:e uppl, Thorofare, NJ: Slack incorporated, 512 s.
- Äldres röst – att vara subjekt i sin egen vardag - ett forsknings-och utvecklingsprojekt inom äldreservice i Sibbo kommun 2014-17. 2014, Tillgänglig: <http://www.arcada.fi/sv/node/2436> Hämtad: 14.1.2016

BILAGOR

Bilaga 1. Informationsbrev

13.3.2016   INFORMATIONSBREV

"Enkätundersökning om hur personalen använder terapidjur som ett sätt att påverka välbefinnande inom demensvården"

Vi är två arbetsterapistuderanden från Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors som skriver ett examensarbete där vi vill undersöka hur terapidjur används inom demensvården. Undersökningen sker i Sverige i samarbete med Mälardalens högskola. Det finns ett växande intresse för terapidjur och dess användning i Finland, men för få terapidjur för att utföra en undersökning.

Du har valts ut till att delta i denna undersökning för att vi vill veta dina erfarenheter av att använda terapikatt. Enkäten skickas ut till alla demensboenden som har en terapikatt.

Deltagandet i undersökningen är frivilligt, men för att uppnå ett så bra resultat som möjligt så önskar vi att du deltar. Genom att fylla i och skicka enkäten så samtycker du till att delta i undersökningen.

Enkäten innehåller 26 frågor och den tar max. 15 minuter att fylla i. Vi vill gärna ha ditt svar senast **3.4.2016**.

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt.

Länk till enkäten:

Om du har frågor så kontakta oss via e-post:

Ida Lönnkvist, studerande

ida.lonnkvist@arcada.fi

Maja Muukkonen, studerande

maja.muukkonen@arcada.fi

Heidi Peri, lektor i ergoterapi vid Arcada, handledare för examensarbetet:

heidi.peri@arcada.fi

Man kan även kontakta vår ansvarsperson vid Mälardalens högskola:

Christine Gustafsson, leg. sjuksköterska, med.dr. och universitetslektor

christine.gustafsson@mdh.se

Tack på förhand för ditt svar!

Med vänliga hälsningar,

Ida Lönnkvist och Maja Muukkonen

Bilaga 2. Påminnelsebrev

4.4.2016 PÅMINNELSE

Hej,

Du fick ett e-post meddelande om att delta i en enkätundersökning för tre veckor sedan. Vi skulle vara väldigt glada om du svarade på enkäten för att vi ska få tillräckligt med information till vårt examensarbete. Svara gärna så fort som möjligt innan 18.4.2016. Om du redan har svarat på enkäten så ignorera detta meddelande.

"Enkätundersökning om hur personalen använder terapidjur som ett sätt att påverka välbefinnande inom demensvården"

Vi är två arbetsterapistuderanden från Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors som skriver ett examensarbete där vi vill undersöka hur terapidjuren används inom demensvården. Undersökningen sker i Sverige i samarbete med Mälardalens högskola. Det finns ett växande intresse för terapidjur och dess användning i Finland, men för få terapidjur för att utföra en undersökning.

Du har valts ut till att delta i denna undersökning för att vi vill veta dina erfarenheter av att använda terapikatt. Enkäten skickas ut till alla demensboenden som har en terapikatt.

Deltagandet i undersökningen är frivilligt, men för att uppnå ett så bra resultat som möjligt så önskar vi att du deltar. Genom att fylla i och skicka enkäten så samtycker du till att delta i undersökningen.

Enkäten innehåller 26 frågor och den tar max. 15 minuter att fylla i. Vi vill gärna ha ditt svar senast **18.4.2016**.

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt.

Länk till enkäten:

Om du har frågor så kontakta oss via e-post:

Ida Lönnkvist, studerande

ida.lonnkvist@arcada.fi

Maja Muukkonen, studerande

maja.muukkonen@arcada.fi

Heidi Peri, lektor i ergoterapi vid Arcada, handledare för examensarbetet:

heidi.peri@arcada.fi

Man kan även kontakta vår ansvarsperson vid Mälardalens högskola:

Christine Gustafsson, leg. sjuksköterska, med.dr. och universitetslektor

christine.gustafsson@mdh.se

Tack på förhand för ditt svar!

Med vänliga hälsningar,

Ida Lönnkvist och Maja Muukkonen

Bilaga 3. (1/2) Enkät

Enkät om användningen av terapikatt inom demensvården

Bakgrund (obligatoriska frågor)

1. yrke (alternativ: sjukskötare, undersköterska, arbetsterapeut, sjukgymnast, socio-
nom, vårdbiträde, övrig)
2. arbetserfarenhet inom vården (alternativ: under ett år, 1-5 år, 6-10 år, 11 år eller
längre)
3. erfarenhet av terapikatten (mindre än 3 månader, 3-6 mån, 7 mån-1 år, mer än 1
år)

När du svarar på följande frågor så utgå från hur du upplever att klienterna förändras eller har förändrats vid användningen av terapikatten.

Socialt välbefinnande

1. I vilken typ av gruppaktiviteter/situationer används terapikatten? (Alternativ: sittgymnastik, motionsgrupp, avslappning, terapi, handarbetsgrupp, måltider, sångstund, bingo, tidningsläsande, frågesport, köksaktivitet, övrigt)
2. Ungefär hur många personer deltar i gruppaktiviteterna? (öppen fråga)
3. Hur ofta används terapikatten inom dessa aktiviteter? (Alternativ: sittgymnastik, avslappning, terapi, köksaktiviteter, sångstund, bingo, tidningsläsande, frågesport, handarbetsgrupp, motionsgrupp, måltider, övrigt) (Skala: I stort sett varje dag, några gånger i veckan, några gånger i månaden, sällan, aldrig)
4. Tillsammans med vem använder personerna terapikatten? (Alternativ: personal, anhörig, andra klienter, inte tillsammans med någon, övrig)
5. Ökar klientens kommunikation när man använder terapikatten? (ja/nej)
6. Om svaret är ja på föregående fråga; till vem ökar kommunikationen? (Alternativ: personal, anhörig, andra klienter, inte tillsammans med någon, övrig)
7. Har terapikatten bidragit till att klienterna är mer intresserade av att delta i gruppaktiviteter? (Ja/Nej)
8. Om svaret är ja på föregående fråga; vilka gruppaktiviteter? (Alternativ: sittgymnastik, avslappning, terapi, köksaktiviteter, sångstund, bingo, tidningsläsande, frågesport, handarbetsgrupp, motionsgrupp, måltider, övrigt)

Fysiskt välbefinnande

9. Blir oroliga klienter lugnare när man använder terapikatten?(ja/nej)
10. Om svaret är ja på föregående fråga; På vilket sätt används terapikatten för att lugna oroliga klienter? (Öppen fråga)
11. Hurudana fysiska obehag kan terapikatten orsaka?(Alternativ: inga obehag, obehag för beröring, obehag för att vistas i samma rum, övrigt)
12. Kan terapikattens användning leda till att klientens fysiska aktivitetsnivå höjs inom olika aktiviteter? (ja/nej)
13. Om svaret är ja på föregående; inom vilka aktiviteter? (Alternativ: Förflyttning, ADL aktiviteter, promenad, aktiviteter utanför det egna rummet, motionscykling, övrigt)
14. Hur används terapikatten som fysisk kontakt? (Alternativ: klappa/stryka den, krama den, ha den i famnen, ha den bredvid sig, övrigt)

(2/2)

15. Kan terapikatten användas på något annat sätt för att öka det fysiska välbefinnandet? Motivera. (Öppen fråga)

Psykiskt välbefinnande

16. Hur kan klienternas humör förändras på ett positivt sätt vid användningen av terapikatten? (Alternativ: skrattar, ler, harmonisk, positiv inställning, har inte förändrats, övrigt)
17. Hur kan klienternas humör förändras på ett negativt sätt vid användningen av terapikatten? (Alternativ: olycklig, irriterad, arg, har inte förändrats, övrigt)
18. Vilka negativa beteenden har minskat vid användningen av terapikatten? (Alternativ: sparka/slå, ropa/verbal aggression, bita/riva/spotta, klaga, konstant begäran efter uppmärksamhet eller hjälp, gömmer/hamstrar saker, ingen förändring, övrigt)
19. Kan terapikatten hjälpa klienterna att uttrycka känslor? Motivera! (öppen fråga)
20. Kan terapikatten framkalla livsglädje (inre motivation) hos klienterna? Motivera! (Öppen fråga)

Användningen

21. Hur många dagar i vecka används terapikatten? (Alternativ: varje dag, några gånger i veckan, en gång i veckan, övriga)
22. Hur många gånger per dag används terapikatten (Öppen fråga)
23. Vid vilka tidpunkter under dagen används terapikatten? (Alternativ: morgon, lunch, eftermiddag, kväll, natt, övrigt)
24. Hur många terapikatter används på boendet (Alternativ: 1, 2, 3, 4, 5 eller fler)
25. Ungefär hur länge per gång används terapikatten? (öppen fråga)
26. Vilken/vilka personal brukar använda terapikatten? (sjukskötare, undersköterska, arbetsterapeut, sjukgymnast, vårdbiträde, socionom, övrigt)

*Övrigt: Har du andra erfarenheter av att använda terapikatten så dela gärna med dig i kommentarsfältet nedan.